

47015

G. HOFMAN in drug

trgovina z vegetabilijami na debelo

Maribor — Veliki Bečkerek — Dresden N.

030047034

Navodila

za nabiranje in sušenje divje rastočih zdravilnih rastlin.

Nabiranje in sušenje divje rastočih zdravilnih rastlin je delo, ki ga lahko opravljajo ne le otoci in ženske, ampak tudi invalidi, ter si s tem zagotovijo pošten zaslužek. Tudi vsak drugi posameznik se lahko ukvarja mimogrede z nabiranjem zdravilnih rastlin, ne da bi tratil mnogo časa, in vendar mu prinese to opravilo lahko precejšno gmotno korist. Naša dežela je bogata na rastlinah in vsaka pokrajina ima svoja posebna zdravilna zelišča, tako, da se peča nabiralec lahko skozi celo leto z nabiranjem in sušenjem zelišč in korenin. Da se pa vrši nabiranje in sušenje res pravilno strokovnjaško, ker le tako blago ima polno trgovsko vrednost, hočemo podati v kratkem splošna navodila glede nabiranja in sušenja divje rastočih zdravilnih rastlin, listov, cvetov, korenin in semena.

Zdravilne rastline nabiramo vedno le o lepem in suhem vremenu, ko je jutranja rosa izglnila in je rastlina že suha.

Ravnotako naj si vsak zapomni, da po navadi nabiramo:

356

Vso rastlino meseca junija—julija (večinoma, predno cvete);

liste meseca aprila do avgusta (predno ali med tem, ko rastlina cvete);

cvetje meseca junija do avgusta (takoj, ko se rastlina razcvete);

korenike začetkom pomladi ali v jeseni.

Cele rastline se nabirajo navadno predno se razcvetejo. Pri visokih rastlinah se nabirajo le zgornji deli, brez debelega stebela. Takoj, ko se naberejo, naj se raztrosijo na tenko na kakem suhem, zračnem in senčnem prostoru (podstrešje, skedenj itd.), da se posuše. Na solncu se ne sme sušiti. Rastline se ne smejo nabirati ob mokrem vremenu, tudi ne, dokler je še na njih rosa; v tem slučaju dobijo rastline med sušenjem črne pege ali pa postanejo plesnive, ter so nerabne.

Listje se začne nabirati takoj, ko se je dobro razvilo. Nabira se samo zdravo, sveže listje, brez uvelega ali bolnega. Nabrano sveže listje se ne sme puščati dalje časa na kupu ter se tudi ne sme tlačiti v vreče, sicer ogori ter postane pri sušenju črno. Takoj, ko se je sveže listje nabralo, se mora **na tenko raztrositi** na kakem suhem, zračnem, senčnem prostoru in tako posušiti. Na solncu se listje ne sme sušiti, ker škoduje solnce zeleni barvi. Splošno je treba paziti, da ostane listje lepo zeleno, ter da se ne suši umazanega listja.

Cvetje se nabira takoj, ko se je popolnoma razvilo ter se ga **na tenko** raztrosi na rjuhe ali papir, da se posuši. Cvetov se ne sme dosti dotikati z prsti ali jih stiskati, sicer se sprimejo in začnejo plesneti. Cvetje se lahko suši tudi na solncu, vendar je bolje, da se ga suši kakor listje na suhem, senčnem prostoru. Za cvetje je posebne važnosti, da ohrani tudi v posušeni obliki barvo svežih cvetov.

Korenine se nabirajo začetkom pomladi ali v pozni jeseni. Ko se izkopljejo, naj se jih na čisto

opere v vodi. Daljše korenine se prirežejo na 5—6 cm dolge kose, debelejše se pa precepijo po dolgosti. Take se natrosijo na tenko na kako rjuho ter se posušijo pri močnem solncu. Med sušenjem se morajo večkrat obračati. Korenina je le tedaj popolnoma suha, če se praši ko se jo prelomi. Korenine se lahko sušijo tudi v zakurjenem prostoru, kakor n. pr. sadje, vendar je treba paziti, da ni vročina huda, sicer postanejo korenine nerabne.

Seme se nabira malo prej, predno je popolnoma dozorelo. Stročnice s semenom se raztrosijo na rjuhe ali papir ter se sušijo pri močnem solncu ali pa v zakurjenem prostoru. Pri sušenju seme dozori. Nato se ga odstrani iz stročnic ter se ga preseje, da ostane čisto semenje. V slučaju, da še ni povsem suho, naj se sušenje nadaljuje.

Sledijo specialna navodila za posamezne rastline. Z križem označene so strupene, zato previdnost pri ravnanju z njimi.

Rastline.

Tavžentroža, zlati grmiček. Herba centaurii. Tausendguldenkraut. — Rase posebno na mokrih travnikih in goličavah v gozdu. Cela rastlina se v času, ko cveti (junij—julij) požanje, toda samo takrat, dokler je še cvetje rudeče in listje lepo zeleno. Rumeni deli naj se odstranijo, ker je taka rastlina manj vredna. Nažeta rastlina se naj poveže v majhne, $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kg težke snope, ter se obesi na senčnem, zračnem prostoru. Suši se kakor tobak. Nikakor se ne sme sušiti na solncu. 4 kg sveže = 1 kg suhe.

Jelenjak. Herba scolopendrii. Hirschzungenblätter. Nabirajo se samo dolgi, jeziku podobni listi rastline in sicer jeseni ob suhem vremenu. Raztrosijo se na suhem senčnem prostoru in posušijo. 5 kg svežih = 1 kg suhih.

Listje.

† **Listi volčje češnje.** Folia belladonae. Tollkirschenblätter. — Listje brez stebila se nabira od junija do septembra. Listje s stebli je manj vredno. Takoj, ko se natrga, se naj na podstrešju ali sličnem senčnem prostoru na tanko raztrosi. Na kupu ne sme ležati, ker se tako lahko pokvari. Pri sušenju se naj večkrat obrača. Pazi se naj, da ostane listje lepo zeleno, ker le tako ima polno vrednost. $5\frac{1}{2}$ kg svežega = 1 kg suhega.

Listje velike koprive. Folia urticae. Brennesselblätter. — Nabira se samo listje velike koprive in sicer brez stebila. Trga se samo ob suhem, solnčnem vremenu. Raztrosi se naj na tenko na zračnem, senčnem prostoru in tako posuši. Med sušenjem se naj obrača. Listi morajo biti lepo zeleni. 5 kg svežih = 1 kg suhih.

Cvetje.

Lapuhovo cvetje. Flores farfarae. Huflattichblüten. Popolnoma razcvelo cvetje brez stebila se nabira v zgodnji pomladi. V svrhu sušenja se ga povsem na tenko raztrosi v podstrešju ali sličnem senčnem, zračnem prostoru. Raztrosi se ga naj kakor hitro mogoče po trganju, ker ne sme dalje časa na kupu ležati. 5 kg svežega = 1 kg suhega.

Arnika. Flores arnicae. Arnikablüten. — Cvetje brez stebila se naj nabira v mesecih junij—julij pri solncu, ko se je rosa že povsem posušila. Najedeno ali pokvarjeno cvetje se naj ne nabira, ker so v takem zabujljene žuželke, ki potem med suhim cvetjem napravijo veliko škodo. Natrgano cvetje se naj takoj na tenko raztrosi na rjuhe ali papir. Suši se ga pri solncu. Pazi se naj, da se ne nabira že ocvelo cvetje, ker tako je v suhem stanju neporabno. (Izgleda kakor volna.) $3\frac{1}{2}$ kg svežega = 1 kg suhega.

Lipovo cvetje. Flores tiliae. Lindenblüten. — Nabira se samo popolnoma razcvelo cvetje, ter se v podstrešju ali sličnem senčnem, zračnem prostoru na tenko raztrosi in posuši. Na solncu se ne sme sušiti, ker solnce škoduje barvi cvetja. 3 kg svežega = 1 kg suhega. Razlikuje se pa dve vrsti lipe. Ena ima listje, ki je na obeh straneh zeleno. Pri drugi je pa listje na eni strani zeleno, na drugi pa srebrno-sivo. Cvetje teh dveh vrst se naj nabira, suši in hrani, če le mogoče, ločeno, ker je druga vrsta nekoliko manj vredna od prve. V slučaju, da pa to ni mogoče, se pa plača za mešano blago povprečna cena.

Bezgovno cvetje. Flores sambuci. Hollerblüten. Zrelo cvetje se nabira pri solncu, toda brez debelega stebela in tudi še-le takrat, ko se je rosa povsem posušila. Cvetje se v podstrešju ali sličnem senčnem prostoru razprostere na rjuhé ali papir, ter se skrbno posuši. Glavno pažnjo je posvetiti temu, da ostane cvetje lepo rumeno, Na solncu se ne sme sušiti. 5 kg svežega = 1 kg suhega.

Plavica. Flores cyani. Kornblumen. — Nabira se, ko je cvetje po vsem razvito in sicer le v suhem vremenu. Nabirajo se samo plavi lističi, brez cvetove glavice. Raztrosi se na tenko v senčnem prostoru na papir in posuši. Na solncu se ne sme sušiti. Pazi se naj, da ostanejo lističi lepo plavi. 4 kg svežih = 1 kg suhih.

Divji mak. Flores papaveris rhoeados. Klatschmohnblüten. — Nabira se samo rudeče listje cvetov, brez cvetove glavice in to samo ob suhem vremenu. Suši se v senci, nikakor ne na solncu. 6 kg svežega = 1 kg suhega.

Korenine.

† **Korenina volčje črešnje.** Radix belladonae. Tollkirschenwurzel. — Debelejše, 2—3 leta stare korenine se nabirajo začetkom pomladi ali v pozni jeseni.

Ko se izkopljejo, se operejo na čisto v vodi. Debelejši kosi so po dolgem razcepijo. Sušijo se pri močnem solncu ali pa v zakurjenem prostoru, kakor n. pr. sadje. Paziti pa je, da ni vročina huda. Dobro posušena korenina se pozna potem, da se praši, ko se jo prelomi. Polno vrednost imajo tiste, ki so v notranjosti bele. 4 kg svežih = 1 kg suh.

† **Korenina jesenskega podleska.** Radix colchici. Herbstzeitlosenwurz. — Korenine se nabirajo od junija do septembra. Ko se izkopljejo, se operejo ter narežejo v pol cm debele ploskve. Posušijo se na močnem solncu ali v zakurjenem prostoru. Pazi se naj, da ostanejo bele. 3 kg svežih = 1 kg suh.

Korenina rumenega encijana (košutnika). Radix gentianae. Enzianwurz. — Korenine se kopljejo v jeseni, se operejo v vodi ter posušijo v zakurjenem prostoru. Ne smejo se sušiti na solncu. Pazi se naj, da ostanejo korenine lepo rumene. 4 kg svežih = 1 kg suh.

Korenina čemerike bele in črne. Radix veratri albi et nigri. Nießwurz (Brechwurz), schwarz und weiß. Kopljejo se začetkom pomladi ali jeseni, se operejo, po dolgem precepijo ter posušijo pri močnem solncu ali v zakurjenem prostoru. Paziti se mora, da se obe vrsti, bela in črna, nabirata in sušita vsaka za sebe, ker je bela več vredna, kakor črna. 5 kg svežih = 1 kg suh.

Seme.

† **Seme jesenskega podleska.** Semen colchici. Herbstzeitlosensamen. — Seme se nabira v juniju, malo prej, predno čisto dozori. Ze skoro zrele, rujavkaste semenske stročnice se porežejo, ter se na podstrešju ali sličnem senčnem prostoru razprostrejo na

rjuhe ali papir. Sušijo se toliko časa, da so popolnoma zrele, ter se same odprejo. Nato se seme odstrani iz stročnic ter na situ osnaži. V slučaju, da še seme ni povsem suho, naj se sušenje nadaljuje. 6 kg svežega semena z stročnicami vred da 1 kg suhega čistega semena.

Lisičjakovo seme (lisičji repec). Semen lycopodii. Bärlappsamen. — Nabira se samo podolgovati del, kjer se nahaja seme in sicer malo prej, predno povsem dozori. Raztrosi se na papir na močnem solncu ali na zakurjenem prostoru. Ko je suho, se otepe, da izpade vse seme, ki se na to na situ očisti vseh prišmetkov.

Skorja.

Krhlikova skorja. Cortex frangulae. Faulbaumrindē. — Raste v mokrih goščavah kot grm. V začetku pomladi se porežejo 2—3 letne veje in mladike, ter se olupijo. Skorja se nareže v približno 30 cm dolge kose, ter se na solncu ali zakurjenem prostoru posuši. 2—3 kg sveže skorje = 1 kg suhe.

Skorja čestminove korenine. Cortex berberidis radice. Sauerdorn. Wurzelrindē. — Nabira se samo skorja od korenine. Korenine se izkopljejo, operejo ter olupijo. Suši se v senčnem, toplem prostoru. Pazi se naj, da ohrani skorja znotraj lepo rumeno barvo. 4 kg sveže = 1 kg suhe.

Razno.

Prišcnjak (španske muhe). Cantharides. Spanische Fliegen. — Ta žuželka živi najraje na jelšah, vrbah, tudi na bezgu. Zgodaj zjutraj, ko so žuželke od hlada

še otrple, se razprostrejo pod drevesom rjuhe, nakar se drevo otrese. Žuželke popadajo na rjuhe, nakar se jih pobere v stekleno posodo, ki se da zgoraj dobro zavezati. Posoda z žuželkami se da v vročo vodo, ker vročina umori žuželke. Ne smejo pa priti v dotiko z vodo. Te se na to razprostrejo na rjuhe ter se na močnem solncu posušijo. Pazi se naj, da ostanejo žuželke kolikor mogoče cele. $3\frac{1}{2}$ kg svežih = 1 kg suhih.

† **Škrlatnordeča glavnica.** *Secale cornutum.* Mutterkorn. — Najlažje se izbere iz omlačenega žita, ter se na močnem solncu ali v zakurjenem prostoru posuši. 2 kg svežega = 1 kg suhega.

Koruzni lasje. *Stigmata maidis.* Maishaare. — Spravlja se, ko se koruza kožuha. Razgrne se na močnem solncu ali v zakurjenem prostoru, ter se dobro posuši. Nabirajo se naj samo zdravi lasje. 3 kg svežih = 1 kg suhih.

Natančne, brezplačne podatke glede cene, prevzemanja blaga itd. daje poverjenik:

